

«ΠΛΕΜΕ ΣΕ ΜΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ ΓΙΟΜΑΤΗ...» ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ζ.¹, και ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ Α.²

¹ 1/θέσιο Νηπιαγωγείο Σκάλας Κεφαλληνίας,

² Υπεύθυνη Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Νομού Κεφαλληνίας & Ιθάκης
e-mail: apostolo@upatras.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στα πλαίσια εφαρμογής της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στις τάξεις της προσχολικής αγωγής σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε στο 1/θ Νηπιαγωγείο Σκάλας Κεφαλληνίας πρόγραμμα με τίτλο: «Πλέμε σε μια θάλασσα γιομάτη...». Η επικαιρότητα του θέματος εξασφάλισε την επιλογή του, καθώς το σχολείο μας απέχει λίγα μόλις μέτρα από τις ακτές της νοτιοανατολικής Κεφαλονιάς. Μέσα από μια «θύελλα ιδεών» τα παιδιά κατέληξαν στο θέμα, ενώ η θετική τους διάθεση απέναντι στο υπό μελέτη θέμα δικαίωσε την αρχική τους επιλογή. Στην υλοποίηση του προγράμματος συμμετείχαν εκτός από τους μικρούς μαθητές και τη δασκάλα τους οι γονείς των παιδιών, εξωτερικοί συνεργάτες, η υπεύθυνη Π.Ε. του νομού, το ΚΠΕ Κουτάβου, η Ηέμπερα, ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων του σχολείου, η τοπική αυτοδιοίκηση, κ.α. Πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις με βιωματικό χαρακτήρα, συνεργασίες με οικολογικές οργανώσεις, αυθόρμητες δράσεις, εκπαιδευτικά παιχνίδια, κ.α. Αναφορικά με την αξιολογική διαδικασία ακολουθήθηκαν μέθοδοι της διαμορφωτικής και της τελικής αξιολόγησης, ενώ τα αποτελέσματα ανακοινώθηκαν στην παρουσίαση του προγράμματος.

APOSTOULOU Z.¹, and SYNODINOU A.²

e-mail: apostolo@upatras.gr

ABSTRACT

Due to the application of environmental education at preschool education there was a project that was developed at the Kindergarten of Skala (Kefalonia) whose topic was about the sea: «Pleme se mia thalassa giomati...». The familiarity to the topic was the reason that was chosen, as the school is just a few meters away from the beautiful coasts of north south Kefalonia. Throughout lots of thinking the children ended up with this topic and later with their positive mood they proved that their first option was actually the best. At the materialization of the project the children cooperate with their teacher, their parents but other also helped them. A variety of activities took place during the project: interaction learning visits, cooperation with ecologic organisms, spontaneous activities, educational games, etc. In the frames of evaluative process were followed methods of the formative and final evaluation, whose results were presented at the presentation of the project.

Λέξεις κλειδιά: θάλασσα, μόλυνση ακτών, μόλυνση θαλασσών, θαλάσσιες χελώνες, υδροβιότοπος, λιμάνια, ψάρια, βυθός, θαλάσσια φυσικά φαινόμενα, ιστορία των θαλασσών, ακτές της μεσογείου, υδάτινη βιοποικιλότητα.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εκπαιδευτική πραγματικότητα σήμερα ιδωμένη στο πλαίσιο των γενικών εξελίξεων και τάσεων της διεθνούς αλλά και εγχώριας εκπαιδευτικής πολιτικής χαρακτηρίζεται από μια διάθεση εισαγωγής καινοτόμων δράσεων σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Ποικίλες δράσεις έρχονται να αλλάξουν το εκπαιδευτικό σκηνικό και να ανταποκριθούν στις σύγχρονες εξελίξεις παρέχοντας σωρεία ερεθισμάτων που θα ωθήσουν το μαθητικό δυναμικό σε ενεργητική συμμετοχή και αλληλεπίδραση με την ευρύτερη κοινωνία.

Τα παιδιά μέσα στο πλαίσιο αυτών των εκπαιδευτικών εξελίξεων προτρέπονται να παρατηρούν όσα υπάρχουν γύρω τους, να εντοπίζουν προβλήματα, να θέτουν ερωτήματα, να κάνουν προβλέψεις, να αναζητούν απαντήσεις και να τις ελέγχουν ώστε να αναπτύξουν στρατηγικές μάθησης που συμβάλλουν στη συγκρότηση της αφηρημένης σκέψης (Ραβάνης, 1999). Στην πορεία κατάκτησης της γνώσης τα παιδιά αξιοποιούν ικανότητες και δεξιότητες που συνδέονται με τον προφορικό και το γραπτό λόγο, τις νέες τεχνολογίες, τη δραματική τέχνη, τα εικαστικά, τα μαθηματικά, την κίνηση και τη μουσική (Οδηγός Νηπιαγωγού, 2006). Κατά αυτόν τον τρόπο η γνώση επιτυγχάνεται μέσα από μια σύνδεση των γνωστικών αντικειμένων και μια ολιστική προσέγγισή της (Οδηγός Νηπιαγωγού, 2006).

Ανάμεσα σε αυτές τις καινοτόμες δράσεις που στοχεύουν στην ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος του παιδιού, στην προώθηση της μάθησης μέσω της δράσης (Helm & Katz, 2002), στην ολιστική προσέγγιση της γνώσης τοποθετείται και η εφαρμογή περιβαλλοντικών προγραμμάτων (χρηματοδοτούμενων ή μη, υπό την αιγίδα των κατά τόπους διευθύνσεων, κ.α.) που ως κύριο στόχο έχουν να δημιουργήσουν ευαισθητοποιημένους πολίτες στην προστασία του περιβάλλοντος και του γενικότερου φυσικού κόσμου.

Η διερεύνηση του φυσικού κόσμου από τα μικρά παιδιά αποτελεί όχι μόνο μια αναγκαία συμβολή στο πεδίο της γνωστικής ανάπτυξης, αλλά επίσης και ένα ενδιαφέρον πλαίσιο για την καλλιέργεια αξιών, για τη μύηση των παιδιών στον τεχνολογικό κόσμο, την ευαισθητοποίησή τους στις επιπτώσεις των σχέσεων φυσικών επιστημών και κοινωνίας (Ραβάνης, 1997).

Στα πλαίσια αυτά η παρούσα εισήγηση έχει σκοπό να παρουσιάσει πτυχές εφαρμογής ενός περιβαλλοντικού προγράμματος που εκπονήθηκε από τους μαθητές του 1/θ Νηπιαγωγείου Σκάλας Κεφαλληνίας κατά το σχολικό έτος 2005 – 2006 (έργο ΣΠΠΕ υπό την αιγίδα του Πανεπιστημίου Αιγαίου και τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης), με γενικό τίτλο: «Πλέμε σε μια θάλασσα γιομάτη...».

Το πρόγραμμα αυτό αποτέλεσε μια σημαντική ευκαιρία για εξοικείωση των παιδιών με το φυσικό περιβάλλον, ενώ συγχρόνως προσέφερε ένα μαθησιακό περιβάλλον διεύρυνσης και επέκτασης των γνώσεών τους, καθώς τους δόθηκε η δυνατότητα να συμμετέχουν σε ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες. Συγκεκριμένα τα παιδιά συμμετείχαν σε διερευνήσεις στις οργανωμένες κατάλληλα για το σκοπό αυτό γωνιές και στο χώρο της αυλής, αλλά και σε έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στο ευρύτερο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον (Οδηγός Νηπιαγωγού, 2006). Το θέμα του προγράμματος αναδύθηκε από τα ίδια τα παιδιά και διήρκεσε καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς.

Παρακάτω παρουσιάζονται τα κριτήρια επιλογής του θέματος, κάποιες ενδεικτικές δραστηριότητες και παρεμβάσεις, η διαδικασία αξιολόγησης, μερικά συμπεράσματα από την όλη διαδικασία. καθώς και ο αντίκτυπος του προγράμματος στην τοπική και ευρύτερη κοινωνία.

2. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

Αναφορικά με την επιλογή του συγκεκριμένου θέματος εκείνο που πρέπει καταρχήν και κατά κύριο λόγο να αναφερθεί είναι ότι το χωριό μας αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα τουριστικά θέρετρα της Κεφαλονιάς, ενώ το σχολείο μας απέχει λίγα μόλις μέτρα από τη θάλασσα. Ολόκληρη η ζωή των παιδιών και του χωριού γενικότερα περιστρέφονται γύρω από αυτήν. Τα παιδιά αγαπούν τη θάλασσα η οποία συνδέεται τόσο με την πολιτιστική, επαγγελματική, οικονομική όσο και κοινωνική ζωή τους ενώ οι καθημερινές παραστάσεις τους την απεικονίζουν σε διάφορες μορφές της. Οι απορίες λοιπόν των παιδιών και η διάθεσή τους να μάθουν περισσότερα για τα απέραντα γαλάζια νερά που τους περιτριγυρίζουν, καθώς και η πληθώρα εκπαιδευτικού υλικού, η ύπαρξη πολλών συναφών περιβαλλοντικών οργανώσεων, η συνεργασία με Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, η δυνατότητα επισκέψεων (βιωματικής μάθησης) σε θαλάσσιους χώρους και οι δυνατότητες που προσφέρει το θέμα για διασύνδεση με όλους σχεδόν τους τομείς του αναλυτικού προγράμματος οδήγησαν στην επιλογή του.

3. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μέσα από την εφαρμογή αυτού του προγράμματος επιδιώχθηκαν οι παρακάτω στόχοι που αφορούν στην ανάπτυξη και μάθηση των παιδιών:

Ως προς το γνωστικό επίπεδο:

- Να εμπλουτίσουν και να συστηματοποιήσουν τις γνώσεις τους για τη θάλασσα.
- Να γνωρίσουν τις επιπτώσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας στην ισορροπία της φύσης.
- Να διερευνήσουν, να γνωρίσουν και να κατανοήσουν το φυσικό κεφάλαιο της χώρας και τη σημασία της θάλασσας στην ιστορία, τον πολιτισμό και το μέλλον μας.
- Να διαβάζουν σχεδιαγράμματα και χάρτες (Οδηγός Νηπιαγωγού, 2006).
- Να δείχνουν τη θάλασσα και την ξηρά στο χάρτη και να αναγνωρίζουν πως απεικονίζονται τα ποτάμια, οι λίμνες (Οδηγός Νηπιαγωγού, 2006) και η θάλασσα.
- Να καλλιεργήσουν ειδικό ως προς το θέμα λεξιλόγιο.
- Να συνδέσουν το θέμα με τη λογοτεχνία, τη μουσική και το θέατρο.
- Εξοικείωση με υπολογιστές και άλλα μέσα τεχνολογίας.
- Η εξοικείωση με πολυτροπικά κείμενα.

Ως προς το συναισθηματικό:

- Να αγαπήσουν το περιβάλλον και να ευαισθητοποιηθούν για την προστασία του.
- Να ολοκληρωθούν ως άνθρωποι, να μην έρχονται σε αντίθεση με το φυσικό περιβάλλον και να σεβαστούν κάθε τι που υπάρχει σε αυτό.
- Να βιώσουν τη διαδικασία της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας και να δουν τα οφέλη της.
- Να αναπτύξουν κλίμα συνεργασίας, δημιουργικής έκφρασης, διαλόγου, εμπιστοσύνης και αυτενέργειας.
- Να αναπτύξουν ευθύνη απέναντι στο περιβάλλον και συμμετοχικότητα για την επίλυση των προβλημάτων.

Ως προς το ψυχοκινητικό:

- Να κινητοποιηθούν για να ψάξουν.
- Να εκφραστούν κινητικά.
- Να ανακαλύψουν την αξία της διερευνητικής μάθησης.
- Να κατασκευάσουν, να δημιουργήσουν, να ζωγραφίσουν, να οργανώσουν την αίθουσά τους για τις ανάγκες του προγράμματος, να επιμεληθούν την εκδήλωση της τελικής δράσης, κ.α.
- Να αναπτύξουν τεχνικές για την κριτική αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Ως προς το κοινωνικό:

- Η ενδυνάμωση των σχέσεων με άλλα σχολεία.

- Να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να αγωνιστούν για την ευαισθητοποίηση της ευρύτερης κοινωνίας.
- Να συνδέσουν τη σχολική ζωή με τις ανάγκες της ευρύτερης κοινωνίας.
- Να γνωρίσουν καλύτερα τον τόπο τους.
- Η βιωματική μάθηση.
- Να ασκηθούν στη χρήση του διαλόγου και της επικοινωνίας.

4. ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Μέθοδος Εφαρμογής σχεδίου εργασίας (project).

Το πρόγραμμα προσεγγίστηκε διαθεματικά με βάση τις αρχές της μεθόδου project, λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία, τις προηγούμενες γνώσεις και τις δυνατότητες των μαθητών.

Αναλυτικότερα:

- § **διερευνητική μέθοδος:** αναζήτηση πληροφοριών, ανταλλαγή ιδεών και γνώσεων, καταγραφή, δραστηριότητες για τη συλλογή πληροφοριών, συνεντεύξεις, ερωτηματολόγια.
- § **βιωματική προσέγγιση:** ομάδες εργασίας, πειράματα, συνεντεύξεις, παιχνίδια, περίπατοι, επισκέψεις άλλων προσώπων στην τάξη και τέλος αναπαράσταση με συμβολικό τρόπο των εμπειριών και γνώσεων που απέκτησαν. Ακόμη η καθημερινή εμπειρία τους με τη φροντίδα των χελωνών που υπήρχαν στην τάξη μας.
- § **μελέτη πεδίου:** επίσκεψη θαλάσσιου και παραθαλάσσιου χώρου, μελέτη αντικειμένων (π.χ. χελώνες, κοχύλια, όστρακα, θαλάσσια φυτά, κ.α.). Προετοιμασία και οργάνωση επίσκεψης σε Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης. Καταγραφή, συνεντεύξεις, ερωτηματολόγια.
- § **ομαδο-συνεργατική μέθοδος:** δημοκρατική επεξεργασία απόψεων και πληροφοριακού υλικού. Τα παιδιά συνεργάστηκαν σε μικρές ομάδες και ανέλαβαν δραστηριότητες από κοινού. Ανακοίνωσαν τις εμπειρίες τους ως ομάδα στο σύνολο. Αργότερα χωρίζονταν σε νέες ομάδες και συνέχιζαν.

Οι μαθητές δούλεψαν ατομικά ή σε ομάδες και οι ίδιοι με την υποστήριξη της εκπαιδευτικού ή των εξωτερικών συνεργατών συνέλλεξαν, οργάνωσαν και παρουσίασαν τις πληροφορίες και το σχετικό υλικό.

Φωτογραφία 1. «Χαμογελούμε ικανοποιημένοι από το αποτέλεσμα της δουλειάς μας...»

Φωτογραφία 2. «Κάναμε φανταστικά ταξίδια με τη βάρκα μας...»

Φωτογραφίες 3 & 4. «Παίξαμε στην παραλία του χωριού μας...»

Φωτογραφίες 5 & 6. «Φτιάξαμε το ενυδρείο μας και παρακολουθήσαμε εκπαιδευτικά ντοκιμαντέρ»

Φωτογραφίες 7 & 8. «Ταξιδέψαμε μαζί με μια σταγόνα και αξιοποιήσαμε όλο τον περιοδικό τύπο για το κολάζ μας...»

5. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Στα πλαίσια εφαρμογής του περιβαλλοντικού προγράμματος «Πλέμε σε μια θάλασσα γιομάτη...» έγινε προσπάθεια να εφαρμοστεί ο αρχικός σχεδιασμός, αλλά σε μεγάλο βαθμό η πορεία υλοποίησης προδιαγράφηκε από τα ίδια τα παιδιά αλλά και τις συνεργασίες που προέκυψαν.

Μερικές ενδεικτικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες είναι:

- § Αναζήτηση και συγκέντρωση υλικού (ελληνική μυθολογία, σύγχρονο περιοδικό τύπο, εγκυκλοπαίδειες, διαδίκτυο, κ.α.) που αφορά τη θάλασσα.
- § Παρατήρηση του συλλεχθέντος υλικού και καταγραφή των απόψεων των παιδιών για το υλικό αυτό.
- § Αναγνώστηκαν στα παιδιά ποιήματα του Κεφαλλονίτη ποιητή Νίκου Καββαδία και δόθηκε ο τίτλος του προγράμματος.
- § Επισκέψεις στην παραλία του χωριού μας καθώς και σε γειτονικές παραλίες. Αφήγηση παραμυθιών, συζήτηση για τις ακτές, θεατρικό παιχνίδι, κατασκευές στην άμμο, ζωγραφική, κ.α. Κατασκευή μακέτας της ακτής.
- § Εντοπισμός στο χάρτη τόπων που βρέχονται από θάλασσα. Αναφορά στα ελληνικά νησιά και φανταστικά ταξίδια με τη χρήση κούκλας αλλά και μέσα από αυτοσχεδιασμούς.
- § Ανταλλαγή φωτογραφικού και εκπαιδευτικού υλικού με τα συνεργαζόμενα σχολεία.
- § Ακρόαση αιγιμάτων, παροιμιών, παραμυθιών και τραγουδιών σχετικών με τη θάλασσα.
- § Αναγνώριση θαλάσσιων ήχων.
- § Διήγηση παραμυθιών σχετικών με τη θάλασσα.
- § Δημιουργία αυτοσχεδίων παραμυθιών.
- § Μιλήσαμε για τον κύκλο του νερού. Τραγουδήσαμε, γράψαμε, ζωγραφίσαμε, κάναμε θεατρικό παιχνίδι, «χορέψαμε» στον «κύκλο» του νερού.
- § Μιλήσαμε για τη ρύπανση των θαλασσών, την ανακύκλωση και δημιουργήσαμε κάδους ανακύκλωσης για την τάξη μας. Κατασκευάσαμε παιχνίδια από «άχρηστα» υλικά.
- § Δραματοποίηση και θεατρικό – συμβολικό παιχνίδι με θέμα την προστασία των θαλασσών, τον υδάτινο κόσμο, κ.α.
- § Δραστηριότητες ταξινόμησης, ομαδοποιήσεων κοχυλιών, ψαριών, θαλάσσιων φυτών, κ.α.
- § Κατασκευές με κάθε είδους υλικά (πρωτότυπα, άχρηστα, φυσικά, κ.α.) με θαλασσινά θέματα.

- § Επίσκεψη στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Δαυγάτων. Μας ξενάγησε η υπεύθυνη Π.Ε. Κεφαλληνίας & Ιθάκης, πήραμε συνέντευξη από την υπεύθυνη του μουσείου, φωτογραφίσαμε όστρακα θαλάσσιων ζώων, κοχύλια, κ.α.
- § Μας επισκέφτηκε ο Λέκτορας του ΤΕΕΑΠΗ του Πανεπιστημίου Πατρών Νεκτάριος Στελλάκης και ανέπτυξε μαζί με τα παιδιά γλωσσικές δραστηριότητες (γλωσσάρι για τη θάλασσα) σχετικές με τη θάλασσα.
- § Μας επισκέπτεται η υπεύθυνη Π.Ε. του νομού μας και μας κάνει παρουσίαση ενός υποθέματος με εκπαιδευτικό υλικό και διαφάνειες. Συνεντευξιάζεται από τα παιδιά.
- § Την τάξη μας επισκέφτηκε η συγγραφέας παιδικών βιβλίων και κουκλοπαίχτρια Ελένη Ανδρικοπούλου. Μας αφηγήθηκε θαλασσινές ιστορίες και μας έπαιξε κουκλοθέατρο.
- § Απονομή βραβείων – αναμνηστικών στα παιδιά για τη δράση τους αναφορικά με την προστασία της θάλασσας από τη συγγραφέα και κουκλοπαίχτρια Ελένη Ανδρικοπούλου.
- § Το σχολείο μας επισκέφτηκε η δασκάλα Ευθυμία Καμάκα και «παρέσυρε» τα παιδιά σε θαλασσινά ταξίδια.
- § Μας επισκέφτηκε η ενδυματολόγος Θεοδώρα Τσούλου και μας έδειξε φωτογραφικό υλικό που αφορά στην ενδυμασία ανθρώπων που σχετίζονται με τη θάλασσα (πειρατές, ναυτικοί, πρόσωπα της μυθολογίας, κ.α.). Κατασκευάσαμε κούκλες με θαλασσινές μορφές.
- § Ημερίδα. Παρουσίαση της διαδικασίας και των αποτελεσμάτων του project στην τοπική και ευρύτερη κοινωνία.

6. ΔΡΑΣΕΙΣ – ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Το περιβαλλοντικό πρόγραμμα που εφαρμόσαμε μας έδωσε τη δυνατότητα στα πλαίσια συνεργασίας με φορείς, εξωτερικούς συνεργάτες, την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλους να κάνουμε κάποιες παρεμβάσεις – δράσεις, οι οποίες μας βοήθησαν να δημοσιοποιήσουμε τόσο την προσπάθεια που κάναμε όσο και τα αποτελέσματά της.

Μερικές από τις παρεμβάσεις περιγράφονται ως εξής:

- § Υιοθετήσαμε τη γειτονική παραλία Ρατζακλί. Καθαρίσαμε τις ακτές της, συζητήσαμε πριν και μετά τον καθαρισμό της ακτής, δημοσιοποιήσαμε τα αποτελέσματα σε τοπικούς φορείς.
- § Επισκεφτήκαμε ξανά την παραλία που υιοθετήσαμε. Ελέγξαμε το χώρο, τον φροντίσαμε και υλοποιήσαμε οργανωμένες δράσεις σε αυτόν.
- § Συνεργαστήκαμε με σχολικές μονάδες από άλλους τόπους που βρίσκονται κοντά στη θάλασσα και ανταλλάξαμε απόψεις, υλικό, φωτογραφίες, αποτελέσματα των διερευνήσεών μας.
- § Δημιουργία ενημερωτικού φυλλαδίου για την ανάγκη προστασίας της θάλασσας και διανομή του στην τοπική κοινότητα.
- § Στείλαμε επιστολή στο Δήμαρχο. Αίτηση για παροχή βοήθειας στην προσπάθειά μας να προστατέψουμε τη θαλάσσια πανίδα και χλωρίδα.
- § Δημιουργήσαμε αφίσες για τη θάλασσα και τις τοιχοκολλήσαμε σε διάφορα σημεία της περιοχής.
- § Διοργάνωσαμε έκθεση των κατασκευών μας καθώς και των αυτοσχέδιων βιβλίων μας με θέμα τη θάλασσα.
- § Διοργάνωση ημερίδας στην οποία συμμετείχαν οι αρχές του τόπου, φορείς και γονείς. Παρουσιάσαμε τα έργα μας, φωτογραφίες από τις δράσεις μας, θεατρικά δρώμενα, αφήγηση παραμυθιών.

Φωτογραφίες 9 & 10. «Διαμορφώσαμε την τάξη μας και καλέσαμε τους συνεργάτες μας σε γεύμα με θαλασσινά φαγητά...»

7. ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Η αξιολογική διαδικασία που εφαρμόστηκε κατά την εφαρμογή του περιβαλλοντικού προγράμματος «Πλέμε σε μια θάλασσα γιομάτη...» εναρμονίζεται με τις αρχές του ΔΕΠΠΣ και του Νέου Οδηγού για το Νηπιαγωγείο (ΔΕΠΠΣ, 2003).

- Σε πρώτη φάση έγινε η **αρχική αξιολόγηση** (διερεύνηση) με τη μέθοδο της συζήτησης και των ερωτηματολογίων που απηύθυνε στα παιδιά η νηπιαγωγός και συμπλήρωσε η ίδια. Από τη διαδικασία αυτή φάνηκε ότι οι παραστάσεις των παιδιών σχετίζονται άμεσα με τη θάλασσα εξαιτίας του τόπου κατοικίας τους, ενώ αγνοούσαν σημαντικά ζητήματα (ρύπανση, θαλάσσια βιοποικιλότητα, κ.α.).
- Σε δεύτερη φάση και κατά τη **διαμορφωτική αξιολόγηση** έγινε προσπάθεια καθ' όλη τη διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος με τη χρήση ερωτηματολογίων και βιωματικών δράσεων να φανεί αν οι προϋπάρχουσες γνώσεις των παιδιών εμπλουτίστηκαν και εάν κάποιες στάσεις τους διαφοροποιήθηκαν.
- Στην τρίτη φάση της **τελικής αξιολόγησης** χρησιμοποιήθηκαν 2 βασικές μέθοδοι: η *αυτοαξιολόγηση* και η *ετεροαξιολόγηση*.

§ Η αυτοαξιολόγηση έγινε τόσο από τους μαθητές όσο και από τη συντονίστρια του προγράμματος ώστε να καταγραφούν οι απόψεις των μαθητών, το ενδιαφέρον και η διάθεσή τους για συμμετοχή, η δυνατότητά τους να απαντούν σε ερωτήσεις που κατά τη διάρκεια της αρχικής αξιολόγησης φάνηκε ότι δε γνώριζαν, η στάση που υιοθέτησαν απέναντι σε ζητήματα προστασίας θαλάσσιων στοιχείων, η ευαισθητοποίησή τους, κ.α.

§ Ενώ η *ετεροαξιολόγηση* έγινε από εξωτερικούς παράγοντες (γονείς, συνεργαζόμενους φορείς, λοιπούς εκπαιδευτικούς) με συζήτηση κατά τη διάρκεια εκδηλώσεων, την εκτίμηση του παραδοτέου υλικού αλλά και από το ενδιαφέρον των ιδίων για λεπτομερείς πτυχές του προγράμματος.

Ο ενθουσιασμός των παιδιών καθ' όλη τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος υπήρξε μεγάλος και το ενδιαφέρον τους ζωηρό. Η εκπαιδευτικός αλλά και οι εξωτερικοί συνεργάτες με τα συνεχή ερωτήματά τους καλούσαν τα παιδιά να διαμορφώνουν υποθέσουν, προβλέψεις, να τις ελέγχουν, να διατυπώνουν λειτουργικούς ορισμούς (Κωνσταντίνου, κ.ά., 2002), να εξάγουν συμπεράσματα (Οδηγός Νηπιαγωγού, 2006).

Οι πειραματισμοί, οι παρατηρήσεις, οι διαπιστώσεις, οι περιγραφές, οι σχολιασμοί που αναπτύχθηκαν βοήθησαν τα περισσότερα παιδιά να αναθεωρήσουν τις αρχικές τους ιδέες και να

επεκτείνουν τις γνώσεις τους πλησιάζοντας προς το επιστημονικό πλαίσιο εξήγησης διαφόρων περιβαλλοντικών φαινομένων (Οδηγός Νηπιαγωγού, 2006).

Αναφορικά με την εμπειρία της εκπαιδευτικού – συντονίστριας του προγράμματος (αυτοαξιολόγηση της εκπαιδευτικού), η οποία ως νεοδιόριστη εκπαιδευτικός εφάρμοσε για πρώτη φορά τέτοιου είδους πρόγραμμα, επιχειρώντας αφενός μια απόπειρα αξιολόγησης του προγράμματος μετά τη λήξη του και αφετέρου μια επανεξέταση της αρχικής διάθεσης ανάληψης εφαρμογής ενός τέτοιου προγράμματος επικεντρώνουμε σε ζητήματα που μας απασχολούν όλους. Μερικά από αυτά περιγράφονται ως εξής: οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει ένας νέος εκπαιδευτικός στην ανάληψη ενός προγράμματος ΣΠΠΕ (ενημέρωση, λήψη απόφασης, σχεδιασμός ΣΥΠ, ωράριο, συνεργασίες, κ.α.), οι συνεργασίες που μπορούν να αποβούν ωφέλιμες για την εφαρμογή του προγράμματος (υπεύθυνοι Π.Ε., γονείς, μαθητές, κ.α.), μέσα από ποιες συνεργασίες επιτυγχάνεται το άνοιγμα στην ευρύτερη κοινωνία κατά την εφαρμογή περιβαλλοντικών προγραμμάτων και τέλος τι αποκομίζει ο/η νεοδιόριστος/η εκπαιδευτικός από την εφαρμογή ενός ΣΠΠΕ.

Κάνοντας απόπειρα κανείς να δώσει μια απάντηση σε κάποια από αυτά τα ζητήματα διαπιστώνει ότι στα προβλήματα και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο εκπαιδευτικός κατά τη διαδικασία ανάληψης εφαρμογής ενός τέτοιου προγράμματος βρίσκει στους συνεργάτες του (γονείς, φορείς, κ.α.) σημαντικούς αρωγούς της προσπάθειάς του.

Ακόμη τα σχέδια εργασίας και η διαθεματική προσέγγιση αποτελούν τον καλύτερο τρόπο για το άνοιγμα στην ευρύτερη κοινωνία και την άμεση αλληλεπίδραση των παιδιών με το ευρύτερο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον.

Τέλος, όσον αφορά την εμπειρία της εκπαιδευτικού και όσα αυτή αποκομίζει από την εφαρμογή ενός τέτοιου προγράμματος δύσκολα αποτυπώνονται, καθώς πρόκειται για σημαντικά οφέλη προερχόμενα από εμπειρικές διαδικασίες και βιωματικές κατακτήσεις. Οι εκπαιδευτικοί εισάγονται και αυτοί με τη σειρά τους σε μια διαδικασία διερεύνησης και ανακάλυψης της γνώσης, ώστε να επιτευχθεί η κατάκτησή της και κατ' αυτόν τον τρόπο «συμπαρασύρουν» και τα παιδιά σε ανάλογες διαδικασίες. Όλοι μαζί σε ένα συνεργατικό, ομαδικό πλαίσιο πραγματοποιούν «φανταστικά ταξίδια» με απώτερο στόχο την κατάκτηση της γνώσης.

8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Με την εφαρμογή του προγράμματος «Πλέμε σε μια θάλασσα γιομάτη...» η τοπική κοινωνία ενημερώθηκε, ευαισθητοποιήθηκε σε θέματα που αφορούν τη θάλασσα και την προστασία της. Η συνεργασία με οργανώσεις, φορείς, εξωτερικούς συνεργάτες, ιδιώτες, κ.α. έκανε πράξη το «άνοιγμα του σχολείου» στην ευρύτερη κοινωνία (ΔΕΠΠΣ, 2001, 2003).

Κυρίως οι γονείς των παιδιών ενδιαφέρθηκαν για την υλοποίηση του προγράμματος, συμμετείχαν ενεργά και στήριξαν πολύπλευρα αυτή την προσπάθεια. Οι ίδιοι υποκινούσαν τα παιδιά τους να συνεχίσουν την έρευνα και τη μελέτη γύρω από διάφορα θέματα, συγκέντρωναν υλικό και ενίσχυαν οικονομικά αλλά και ψυχολογικά αυτή την προσπάθεια. Ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων του σχολείου στήριξε εξ αρχής αυτή την προσπάθεια και μας συμπαραστάθηκε σε κάθε ενέργειά μας. Η Υπεύθυνη Π.Ε. του νομού ενδιαφέρθηκε και συμμετείχε πολύ ενεργά σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος παρέχοντας μας εκπαιδευτικό υλικό και συμβουλευτική στήριξη. Η συνεργασία και ανταλλαγή υλικού με άλλα σχολεία επέκτεινε τα αποτελέσματα της προσπάθειάς μας και μας έδωσε τη δυνατότητα να ζήσουμε πρωτόγνωρες εμπειρίες έμμεσης επικοινωνίας.

Στην τελική ημερίδα – παρουσίαση της πορείας και της διαδικασίας υλοποίησης του προγράμματος παρευρέθησαν πολλοί φορείς, γονείς και εξωτερικοί συνεργάτες οι οποίοι

συμμετείχαν στην προσπάθεια διάχυσης των αποτελεσμάτων. Το σημαντικότερο όμως προϊόν αυτής της διαδικασίας υπήρξε η διάθεση και συμμετοχή των ίδιων των παιδιών. Η προσπάθεια έγινε κυρίως από τα παιδιά τα οποία εκδήλωσαν αμείωτο ενδιαφέρον καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς. Η πορεία υλοποίησης και η διάθεσή τους για συμμετοχή δικαίωσε την επιλογή του θέματος από τα ίδια τα παιδιά.

Το υλικό που συγκεντρώθηκε καθ' όλη τη διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος παρέμεινε στην τάξη ή διανεμήθηκε στα ίδια τα παιδιά με στόχο να χρησιμοποιηθεί την επόμενη χρονιά για τη διεξαγωγή ενός παρόμοιου σχεδίου εργασίας ή να αξιοποιηθεί ως αφορμή για τη συνέχιση του ίδιου προγράμματος. Κατά τον ίδιο τρόπο αποτελέσματα της αξιολογικής διαδικασίας φυλάχτηκαν στο αρχείο του σχολείου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΔΕΠΠΣ (Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών), Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΦΕΚ 1366 / 18 – 10 – 2001, ΤΧ. Β.
2. ΔΕΠΠΣ (Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών), Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΦΕΚ 303 και 304 / 13 – 03 – 2003, τ.χ.Β., τόμοι Α' και Β'.
3. *Μεσόγειος Θάλασσα πηγή ζωής* (2002), Αθήνα: Καλειδοσκόπιο
4. Ματσαγγούρας, Η. (2002), *Η Διαθεματικότητα στη Σχολική γνώση*, Αθήνα: Γρηγόρης.
5. Μικρή Εγκυκλοπαίδεια (1993), *Η θάλασσα*. Αθήνα: Larousse
6. Οδηγός Νηπιαγωγού (2006), Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΥΠΕΠΘ, Αθήνα.
7. Ραβάνης, Κ. (1997), «Οι φυσικές επιστήμες στην προσχολική εκπαίδευση. Δυνατότητες και αναγκαιότητες», *Λέσχη των εκπαιδευτικών*, 29-31
8. Ραβάνης, Κ. (1999), *Οι φυσικές επιστήμες στην προσχολική εκπαίδευση – Διδακτική και γνωστική προσέγγιση*, Αθήνα: Τυπωθήτω
9. Helm, J.H. & Katz, L.G. (2002) (επιμ. Κ. Χρυσάφιδης & Ε. Κουτσουβάνου), *Μέθοδος Project και Προσχολική Εκπαίδευση – Μικροί Ερευνητές*, Αθήνα: Μεταίχμιο
10. Tracqui, V. (1995), *Το βιβλίο της θάλασσας*, Αθήνα: Ερευνητές
11. Αγαπητού, Λ. (2004), *Η ζωής τις πολικές περιοχές, Παράθυρο στην Εκπαίδευση του παιδιού*, Αθήνα
12. Εκπαιδευτήρια Γείτονα (2004), *Οι φυσικές επιστήμες στο νηπιαγωγείο και τις πρώτες τάξεις του δημοτικού: Νερό, Παράθυρο στην Εκπαίδευση του Παιδιού*, Αθήνα

Ιστότοποι

1. Δίκτυο Μεσόγειος SOS (2006), Νερό: νέα προσέγγιση σε ένα κρίσιμο ζήτημα. Ανασύρθηκε στις 08 Φεβρουαρίου 2006 από: <http://www.medsos.gr/content/view/167/34/>
2. Για καθαρές θάλασσες και ακτές (2006), Μουσική και Θάλασσα. Ανασύρθηκε στις 15 Ιανουαρίου 2006 από: <http://www.thalassa.gr/2002/index.html>
3. Ξένια Ι. Λοϊζίδου (2006), Κάθε λιμάνι και... περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Ανασύρθηκε στις 11 Μαΐου 2006 από: <http://www.medsos.gr/content/view/221/92/>
4. Σύλλογος για την Προστασία της Θαλάσσιας Χελώνας ΑΡΧΕΛΩΝ (2006), Βιολογία της θαλάσσιας χελώνας. Ανασύρθηκε στις 12 Μαρτίου 2006 από: <http://www.archelon.gr/contents/biology.htm>